

Om et tvivlsomt voksested for *Pleurozia purpurea* (Lightf.)

af I. Hagen.

I sit fortjenstfulde arbejde: „Levermosemes udbredelse i Norge“ gjengiver Kaalaas p. 122 i noten en passus i Synops. Hepat. (pag. 235), vedkommende *Physiotium cochleariforme* Nees, på følgende måde: „„Habitat ad Lyse in Norvegia cum *Racomitrio lanuginoso*, et Ahusæ (Hartman in Hb. N. "[eesianum*])““. Da der ikke kjendes noget stedsnavn Ahus på Vestlandet, hvor planten udelukkende forekommer hos os, antager Kaalaas, at navnet må være fejlagtigt skrevet, og har, da planten ved den tid, Synops. Hepat. udkom, ikke kunde være samlet af andre end Ahnfelt og Lindblom på deres rejse i 1826, fæstet sig ved den antagelse, at „Ahus“ er en unøjagtig gjengivelse af navnet på gården Århus ved den østlige bred af Suldalsvandet, hvilket sted Ahnfelt og Lindblom vides at have besøgt paa sin rejse. Hr. Kaalaas anfører til støtte for sin forklaring, at dette gårdsnavn i Wikströms uddrag af de nævnte botanikeres rejseberetning**) skal være skrevet Åhus, og tillægger sin hypothese så megen vægt, at han, uagtet han sees at være opmærksom både på, at plantens forekomst her ikke er særdeles sandsynlig, og på, at dette voksested ikke findes anført i 10de udgave af Hartmans Skandinaviens Flora, dog optager det blandt voksestederne for *Pleurozia purpurea*, rigtignok med et spørgsmålstegn, og med opfordring til botanikerne om at have opmærksomheden rettet på sagen.

*) Skal naturligvis være „Neesiano“.

**) Wikström, Årsberättelse om framstegen uti botanik för år 1826, pag. 258—280.

Den støtte for hr. Kaalaas's antagelse, som hentes fra den angiveligt urigtige skrivemåde hos Wikström, falder imidlertid bort. Gården Århus's navn nævnes her kun to gange, nemlig side 273 linje 9 og 27, og er på begge steder skrevet rigtigt.

Derimod er der omstændigheder, som afgjort taler imod sandsynligheden af hr. Kaalaas's forklaring, først og fremst, at voksestedet Ahus eller Århus ikke nævnes i Hartmans Skandinaviens Flora. At det ikke nævnes i tiende udgave, er dog af mindre betydning, da voksesteder, som anføres i de tidligere udgaver af dette værk, undertiden stryges i de senere; det skal dog medgives, at dette ikke plejer at være tilfældet, hvor der for en plante kun angives et eller to steder. Men større vægt må der lægges på, at stedet ikke nævnes i nogen udgave af bogen, ikke engang i den 5te, som udkom i 1849, og ved hvis udarbejdelse Synops. Hepat., der begyndte at udkomme i 1844, sees at være benyttet. Om man også vilde tilskrive det en forglemmelse fra Hartmans side, at stedet ikke nævnes i 2den —4de udgave ved siden af Lyse, så måtte man dog tro, at fejlen vilde blive rettet, når forfatteren blev opmærksom på stedet ved at gjenne læse Synops. Hepat. Men dette er ikke tilfældet; angivelsen negligeres simpelt hen. Da nu Nees v. Esenbeck citerer Hartman ved angivelsen af „Ahus“, og Hartman hverken tager hensyn til denne lokalitet eller nævner nogen anden med lignende navn, så er man nødt til at antage, at Hartman ikke har kjendt og ikke for Nees v. Esenbeck har opgivet andre voksesteder end Lyse, og at denne sidste ved anførselen af Ahus har begået en eller anden fejltagelse, hvilket Hartman har forstået.

Men hvilken kan denne fejltagelse have været?

Det ovenfor efter Kaalaas citerede sted i Synops. Hepat. minder (specielt ved bemærkningen om plantens forekomst blandt *Rhacomitrium lanuginosum*) så meget om de udtryk, hvori Hartman omtaler voksestedet i Skandinaviens Flora, (i 2den udgave side 357: „N.*) Lyse vid Lysefjord i Stavanger, blandt *Trichost. lanuginos.*: Ahnfelt, som meddelat ex. deraf“, i 3die side 322 og 4de side 446: „N. Lyse i Stavangers amt, blandt *Trichost. lanuginosum*: Ahnf.“), at man neppe kan tvivle på, at

*) o: Norge.

Hartman har brugt ordene i Skand. Fl. (i latinsk oversættelse) som signatur for det til Nees v. Esenbeck sendte eksemplar, og at denne simpelt hen har afskrevet dem i Synops. Hepat. At Hartman har undladt at meddele noget om den nærmere beliggenhed af Lyse, kan ikke undre, da en sådan oplysning for en udlænding måske vilde være mindre væsentlig. Men når Hartman altså har givet Nees v. Esenbeck en for ham tilstrækkelig meddelelse om voksestedet, så vilde det være påfaldende, om han ikke også havde anført finderens navn, hvad han jo gjør i Skand. Flora. Det må man tro, såfremt Nees v. Esenbeck har gengivet eksemplarets signatur rigtigt; han nævner nemlig ikke Ahnfelts navn. Men der er ingen grund til at antage, at Hartman ligeoverfor Nees v. Esenbeck skulde have forsømt sin pligt mod Ahnfelt mere end ligeoverfor læserne af Skandinaviens Flora. Man er derfor vistnok, når alle omstændigheder tages i betragtning, berettiget til at slutte, at der paa det til Nees v. Esenbeck sendte eksemplar har stået: „Ad Lyse in Norvegia cum *Racomitrio* (ell. *Trichostomo*) *lanuginoso*: Ahnf.“ Men Nees v. Esenbeck har ikke forstået det sidste ord i den anvendte forkortelse; måske har Ahnfelts navn været ham ubekjendt; måske har det også været så utydeligt skrevet, at „ har seet ud som „ og f som et langt f (der i de tider anvendtes ofte både i tryk og i skrift); nok er det, han har sandsynligvis læst *Ahnf.* som *Ahnf.*, der jo lyder som et stedsnavn; det vedføjede punktum har været antaget at skulle betegne forkortelsen af ordets latinske form (*Ahusiæ*).

Ved at gå nærmere ind på spørgsmålet ledes man således til en hypotese, som antagelig forklarer alt. Den forklarer, hvorledes Nees v. Esenbeck er kommen til at anføre et stedsnavn, som ingen kjender, på samme tid, som han ikke nævner samlerens navn, der dog må antages at være ham meddelt. Den forklarer også, hvorfor Hartman ikke opfører stedet, ikke engang efter at have seet det anført i Synops. Hepat. Den tillader os blandt voksestederne for *Pleurozia purpurea* at stryge en lokalitet, hvor denne prægtige levermos ikke har været fundet og vel neppe forekommer.

